

ZSIVÁNY-SZIKLÁK

ŐSZI TÚRA A DERA-PATAK FORRÁSVIDÉKÉN

Az Óbudától alig több mint húsz kilométerre fekvő Pilisszentkereszt és szűkebb környezete gazdag történelme mellett számos természeti csodával csábítja az arra járókat. Korábbi túráinkon már volt lehetőségünk meghágni a környék legmagasabb csúcsait, őszi kirándulásunkon viszont az alacsonyabban fekvő térszínek kincseire koncentráltunk.

FOTÓK: HERNÁD GÉZA

Ez alkalommal rendhagyó módon nem tömegközlekedéssel, hanem gépkocsival közelítettük meg túránk kiindulópontját, a valamivel több mint kétezer lelket számláló Pilisszentkeresztet. A helyi lakosság negyedrészt szlovák nemzetiségűnek vallja magát, elődeik betelepítése Mária Terézia nevéhez fűződik. A községben szlovák óvoda és iskola is működik, nem mellesleg itt található a Pilisi Szlovákok Központja.

Pomáz felől érkezve, a Pilisszántó felé tartó Fő útra kanyarodva jobbra a második kereszteződésnél parkoltunk le. Innen a Forrás utcán felfelé kezdtük meg utunkat takaros házak, rendezett kertek között északnyugati irányba. Az utca végén, bal oldalon a Pilisszentkereszt Lendület futballpályája és annak kiszolgáló épülete mellett sétáltunk el. A legutóbbi szezonban begyűjtött bajnoki címnek köszönhetően idén már a Pest megyei másodosztály mezőnyét erősíti a csapat.

A festői környezetben nyújtózó játéktér tőszomszédságában található a Klostromkert, amely a középkori Magyarország leggazdagabb királyi alapítású ciszterci monostorának maradványait rejt. A 800 éve alapított cisztercita templom és kolostor feltárását 1913-ban kezdték Gerece Péter vezetésével. Későbbi kutatásoknak hála, Gerevich László irányítása alatt Gertrudis királyné síremlékének maradványai is előkerültek. A királyi központok közelében fekvő monostor alapítása után sem vesztette el kapcsolatát az uralkodói házzal. Ezen a helyen őrizték Imre királyunk Szentföldre tervezett kereszties hadjáratára szánt pénzét is. Végleges pusztulása a török dúlásának következtében, az 1540-es években következett be.

A sportpályát elhagyva a Hármaskorás-völgyben kaptattunk tovább, tőlünk jobbra a sűrű erdőben a Dera-patak vize csörgedezett. Egy kisebb gazdaság mellett is elsétáltunk, ahol lovakat, kecskéket és racka juhokat is tartanak. Tovább baktatva sűrű rengetegbe értünk. Balról a zöld jelzés és a sárga kereszt is mellénk szegődött, innentől jelzett turistaúton talpaltunk felfelé. Néhány száz méterrel később több ösvény találkozási pontjához értünk. A Mária-pad névre keresztelt hely kedvelt pihenő fedett esőbeállóval. Az oldalról is zárt faépitmény rossz idő esetén éjszakai szállásnak sem utolsó. Tőlünk balra a piros kereszt jelzés a Vaskapu-völgybe

vezet, de mi nem tértünk le, és egészen Döme haláláig meg sem álltunk. A tragikus balesetben elhunyt Pápai Domokos erdőmérnök emlékét farkeszt őrzi. A szerencsétlenség 1957-ben történt, amikor az irtást jelölő jelzőrudakat helyezték ki a Vaskapu-völgy közelében. A munka forgatagában a mérnök odakiáltott az egyik legénynek: „Dobjál ide egy kitűző rudat!” A legény a vashegyű pálcát a hang irányába hajította, ami az egyik fa ágán úgy változtatott irányt, hogy a mérnököt a nyakán sebesítette meg, aki ott helyben el is vérzett. A szóbeszéd szerint a balesetet okozó fiút meghurcolták, és a faluban csak „Hóhéznak” nevezték, aki később megzavarodott, majd öngyilkos lett.

A keresztet elhagyva alig százötven méterre az ösvény mellett vaskorlással körülvett barlangszáj tántogott. A Szopláki-ördöglyuk eddig feltárt 430 méteres hosszával és 111 méteres mélységével a Pilis hatodik leghosszabb és harmadik legmélyebb barlangjának számít. Járatai triász időszerű mészköben meleg vizek hatására jöttek létre, később víznyelővé vált, jelenleg inaktív. Falain oldásformák, helyenként cseppkövek találhatók. Biológiai értékei miatt fokozottan védett, a Pilis és a Budai-hegység egyik legfontosabb denevér tanyahelyének számít. Látogatása engedélyköteles, és csak a denevérek telelési időszakán kívül lehetséges. Bejárásához kötéletechnikai eszközök kellenek, ezek hiányában nem is kíséreltük meg a lejutást.

Az üreg száját magunk mögött hagyva nem sokára elágazáshoz értünk, ahol jobbra fordulva, a sárga kereszt jelzést követve folytattuk utunkat. Az ösvényt mindkét oldalról szederbokrok szegélyezték – kiváló lehetőség volt a csemegézésre. Egy éles jobbkanyart követően a Dobogókó felé vezető műutat is kereszteltük, ahonnan negyed órás könnyed sétával közelítettük meg a Zsivány-sziklát. A felépítő kőzetekből jól látszott, hogy már a vulkanikus eredetű Visegrádi-hegység területén jártunk. A helyenként 25 méter magasságot is meghaladó sziklafalak két, 100 méter hosszú síkátort zárnak közre, amiket egy ferde hasadék köt össze. A különálló sziklatornyok kialakulása a pleisztocénhez köthető, amikor is a hegység jelentősen megemelkedett. Ennek következtében felerősödhetett a folyóvízi bevágódás, az oldalról csökkenő rétegnyomás miatt pedig repedések jelenhettek meg.

A hőmérsékletingás és a fagyprózódás ezeket a repedéseket aztán kitágította, és az egyensúlyát veszített falak csuszamlások folytán egyre távolabb kerültek egymástól, mely folyamatot tovább erősíthették a jégkorszak lejtős tömegmozgásai. Az így létrejött legidősebb árkok szélessége a 10 métert is eléri, míg a legfiatalabb 3 méternél is szűkebb. Nem győztünk betelni a látvánnyal, miközben a közel 30 méter magas falak peremén egyensúlyoztunk. Lenyűgöző, ahogy a kőzet repedésein átkúszó gyökérzetükkel kapaszkodó fák, sokszor törzsükkel a sziklafalnak támaszkodva élettel töltik meg ezt a mesebeli tájat. Hosszú órákat tudtunk volna bolyongani ebben a varázslatos környezetben, újabb és újabb csodákat felfedezve, de az egyre laposabb szögben sütő délutáni napsugarak továbbhaladásra készítették társaságunkat.

Az országos kéken kezdtük meg az ereszkedést déli irányba, amíg a műuton áthaladva újra Szentkereszt bájos kis utcáihoz értünk. A községet átszelve a kék

jelzés egyenesen a Dera-patak kanyonjába vezetett, ahol a szűkülő völgy bejáratánál egy padra letelepedve némi harapnivaló is előkerült a zsákokból. Az uzsonna elfogyasztását követően újult erővel indultunk tovább, hogy a fahidakon átívelő ösvényen haladva fedezzük fel e lenyűgöző táj páratlan szépségeit. A település határában található Szurdokot a dachsteini mészkőbe mélyülő Dera-patak alakította ki. A Pilis leghosszabb vízfolyása ezen a szakaszon bűvópatak módjára viselkedik – néhol eltűnik, máshol feltör a kanyonban. A meredek sziklafalnak köszönhetően a völgy aljára alig hatol le a napfény, így a környezeténél jóval hűvösebb és paradís katlanban egy sajátos erdőtársulás, a szurdokerdő jött létre. A szemet gyönyörködtető sziklafalak másik érdekessége a földtörténeti középkor triász időszakában, sekélytengeri környezetben keletkezett dachsteini mészkőben található szív alakú Megalodus kagylók maradványai. Páratlan élmény mindenkinek, aki ide látogat, mi sem győztünk betelni a látvánnyal. A vadregényes táj rabul ejtett mindnyájunkat.

A szurdokból kiérve egy nagy tisztásra értünk. Innen a sziklafal peremére kikapaszkodva is visszajuthatunk Pilisszentkeresztre. A keskeny ösvényről csodás panoráma nyílik Dobogókő irányába, mi azonban a völgytalpat választottuk visszafelé is. Könnyed húsz perces séta volt még az autóig. Gyönyörű délutáni túrát tudhattunk magunk mögött. Fogadkozik is mindenki: ide még visszatérünk.

GALGÓCZY TAMÁS